

بررسی تطبیقی تشیع در دوره عبدالدوله دیلمی و شاه عباس صفوی

نویسنده: حمیرا میرزابیگی

کارشناس ارشد تاریخ تشیع

فرهنگ مانا

۱۳۹۴

سوشناسه: میرزا بیگی، حمیرا، ۱۳۵۲
 عنوان و نام پدیدآور: بررسی تطبیقی تشیع در دوره عضدالدوله دیلمی و شاهعباس صفوی / نویسنده حمیرا میرزا بیگی
 مشخصات نشر: سی سخت، فرهنگ مانا، ۱۳۹۴
 مشخصات ظاهری: ۱۹۵ ص
 شابک: ۱۲۰۰۰۰ ریال - ۷۷۰۱-۷۱۱۸-۶۰۰-۹۷۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 موضوع: ایران تاریخ دیلمیان، ۳۲۰-۴۴۷ ق.
 موضوع: عضدالدوله دیلمی، شاه ایران، ۳۷۲-۳۲۴ ق.
 موضوع: عباس صفوی اول، شاه ایران، ۱۰۳۸-۹۷۸ ق.
 موضوع: شیعه -- ایران -- تاریخ -- قرن ۱۰-۱۲ ق.
 موضوع: شیعه -- ایران -- تاریخ -- قرن ۳-۵ ق.
 موضوع: ایران -- تاریخ -- صفویان، ۹۰۷-۱۱۴۸ ق.
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ / ۹۵۵ / ۷۱۳ DSR
 رده بندی دیویی: ۹۵۵ / ۴۸۵
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۹۷۰۴۴

فرهنگ مانا
FARHANG • MANA

بررسی تطبیقی تشیع در دوره عضدالدوله دیلمی و شاه عباس صفوی

مؤلف: حمیرا میرزا بیگی

صفحه آرا: مینا صفری

طراح جلد: محمدرضا چشمه

شمارگان: ۱۲۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۴

لیتوگرافی: نقره آبی

چاپ: شاد رنگ

شابک: ۷۷-۱-۷۱۱۸-۶۰۰-۹۷۸

ناشر: فرهنگ مانا

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

آدرس: یاسوج، سی سخت، خیابان اصلی، کوچه مدرسه
 مرکز پخش: تهران، خیابان انقلاب، بین ویلا و حافظ، خیابان پورموسی، کوچه پامشاد، پلاک ۲، واحد ۱
 کدپستی: ۱۵۹۹۶۱۷۷۱۱ / تلفن: ۸۸۹۴۸۸۲۰-۲۱ / دورنگار: ۸۸۹۳۳۶۵۲

فهرست

مقدمه	۹
-------------	---

فصل اول: ساختار حکومتی عضدالدوله و نهاد تشیع

بخش اول: ساختار حکومتی آل بویه

دولت آل بویه: (۳۲۸-۴۴۶ ق.)	۱۴
خاندان، خاستگاه و مذهب آل بویه	۱۶
تشکیل دولت آل بویه	۱۸
به قدرت رسیدن عضدالدوله: (۳۳۸-۳۷۲ ق.)	۲۰
حیطه حکمرانی و فتوحات عضدالدوله	۲۳
عضدالدوله و خلافت	۲۴

بخش دوم: اوضاع اجتماعی و نهاد تشیع

اوضاع اجتماعی	۲۹
---------------------	----

۳۰.....	اوضاع شیعیان
۳۳.....	علمای شیعه و آل بویه
۳۶.....	احیای شعائر شیعی و منزلت یافتن علمای مذهبی شیعه
۴۰.....	بروز اختلاف و سیاست تساهل و تسامح
۴۵.....	حکومت عضدالدوله اوج مماشات و نرمش
۴۸.....	عضدالدوله، مروج علم و دانش
۵۳.....	عضدالدوله و ایرانی گری
۵۴.....	مختصری در باب حکومتداری و آبادانی عضدالدوله
۵۸.....	مطلب پایانی

فصل دوم: ساختار حکومتی شاهعباس و نهاد تشیع

بخش اول: ساختار حکومتی صفوی

۶۲.....	دولت صفوی: (۱۱۴۸ - ۹۰۷ ق)
۶۷.....	خاندان و خاستگاه صفویان:
۶۹.....	تشکیل دولت صفوی:
۷۴.....	سلطنت شاهعباس کبیر: (۱۰۳۸ - ۹۹۶ ق)

بخش دوم: صفویان، مروجان تشیع

۸۳.....	تصوف و تشیع
۹۲.....	ترویج تشیع
۱۰۲.....	مواجهه علمای تشیع با دولت صفوی
۱۱۴.....	علمای شیعه و مناصب دولتی

بخش سوم: نگاهی به روزگار زمان شاهعباس

۱۲۱.....	وضعیت اجتماع
۱۲۸.....	وضعیت اقتصاد و نهاد وقف
۱۳۷.....	وضعیت اقلیت‌های دینی
۱۴۱.....	تعلقات شیعی شاهعباس
۱۴۷.....	مطلب پایانی

فصل سوم: بحث و نتیجه‌گیری

۱۵۰.....	عضدالدوله دیلمی
۱۶۰.....	شاهعباس کبیر (اول)
۱۶۹.....	نتیجه‌گیری
۱۸۷.....	فهرست منابع

مقدمه:

بی‌شک دوران حکمرانی دو سلسله آل‌بویه و صفویه در تاریخ تشیع خصوصاً ایران بسیار چشمگیر است. در میان سلاطین این دو سلسله، عبدالدوله دیلمی و شاه‌عباس اول صفوی، نقش برجسته‌تر و اثرگذارتری داشته‌اند.

با مطالعه عملکرد و اندیشه‌های این دو پادشاه شیعی درمی‌یابیم که در جهت اعتلا و پیشرفت جامعه و گسترش علم و دانش و آبادانی تلاش پرثمری داشته‌اند اما، آنچه اکنون برای ما مورد توجه و پژوهش است، هدف مذهبی مشترک هر دو پادشاه است که همانا گسترش تشیع است. باید بگوییم که هر دو سلسله آل‌بویه و صفویه با انگیزه‌های شیعی، قدرت را به دست گرفتند و این دو پادشاه مقتدر تا حد زیادی توانستند در پیشبرد اهداف حکومتی خود موفق باشند. هدف ما در کتاب حاضر این است که در ضمن بررسی و معرفی عملکرد آن دو در پایان به مقایسه‌ای سودمند از عملکرد آنها دست یابیم.

این بررسی از آنجا برای ما سودمند است تا از تجربه‌های گذشتگان خود

برای عملکرد امروزمان بهره ببریم، وچنانکه امروز میهن خویش را تحت تعالیم تشیع جمعفری اداره می‌نماییم از تجربه‌های موفق وناموفق آنها که با همین ادعا حکومت می کرده اند بهره ببریم.

پیشینه پژوهش: درمورد عملکرد عضدالدوله دیلمی وشاهعباس اول درجهت گسترش تشیع بصورت پراکنده مطالبی در میان تحقیقات انجام شده وجود دارد اما بطور خاص وخصوصا تطبیقی به موردی دست نیافتیم. بنا براین و با توجه به نیاز جامعه به اینگونه مطالب ضرورت بحث در موضوع کتاب حاضر، یعنی بررسی وضعیت تشیع در دوران عضدالدوله دیلمی و شاهعباس صفوی روشن می‌شود.

مسأله ما در این پژوهش به طور کلی وضعیت تشیع است و در این راستا سؤالات ما این است که سلسله‌های بویه و صفویه در شکل‌گیری خود چه بهره‌ای از تشیع بردند؟ در چه فضایی دست به اقدام زدند؟ واکنش شیعیان و نخبگان شیعه چگونه بود؟ و آنها برای گسترش و ارتقاء شیعه چه اقداماتی انجام دادند؟ و آیا نتیجه لازم گرفته شد؟ بخصوص در دوران زمامداری عضدالدوله و شاهعباس که دوران شاخص هر کدام از دو دولت است. آیا اقدامات وفعالیتهای آنها در بسط تشیع قابل توجه است؟

برای ارائه بهتر مطلب و ایجاد ذهنیت از فضای روزگار تاریخی مورد بحث به بررسی در مورد آغاز کار هر سلسله و فضای بروز و ظهور آن پرداختیم. و به شرح مختصر احوال بنیانگذاران آنان اقدام کردیم و سپس به معرفی اوضاع روزگار عضدالدوله و شاهعباس و چگونگی زمامداریشان پرداختیم تا در نهایت معلوم شود که ایشان نسبت به تشیع چه موضعی گرفتند و شیعیان و علمای شیعه چه شرایطی را در دوران فرمانروایی آنان سپری کردند.

کتاب در سه فصل ارائه شده است. فصل اول به موضوع ساختار حکومتی عضدالدوله و نهاد تشیع اختصاص دارد که قدمت زمانی نسبت به صفویه دارد. در این فصل در دو بخش: ساختار حکومتی آل بویه و اوضاع اجتماعی و نهاد تشیع با موضوعات مربوطه آشنا می‌شویم.

در فصل دوم با عنوان ساختار حکومتی شاه عباس و نهاد تشیع، در سه بخش: ساختار حکومتی صفوی، صفویان مروجان تشیع و نگاهی به روزگار زمان شاه عباس، به بحث پرداخته‌ایم. و در فصل سوم نیز به نتیجه‌گیری و مقایسه وضعیت تشیع در هر دو حکومت مزبور می‌پردازیم.

امید است که این کتاب به عنوان پژوهشی در تاریخ تشیع گامی هرچند کوچک در شناساندن گذشته تاریخی ملت بزرگ ایران باشد.

با احترام

میرزابیگی